

МОТИВИ

КЪМ ПРОЕКТА НА ПОСТАНОВЛЕНИЕ НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА СЪВЕТ ЗА КРИМИНОЛОГИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ЗА ПРИЕМАНЕ НА ПРАВИЛНИК ЗА НЕГОВАТА ДЕЙНОСТ

Настоящият проект има за цел да подпомогне функционирането на ефективна съдебна система и справедливо правосъдие. И ефективността на наказателната правораздавателна система, и особено справедливостта при наказването за извършени престъпления са в основата на всяка наказателна политика. За да бъде обаче тази политика адекватна, отразяваща обществените разбирания за престъплението и наказанието, тя следва да се фокусира не само върху последващия отговор на държавата при извършено престъпление, не само върху наказателната репресия, но и върху възможностите за ограничаване на престъпността и причините, които я обуславят. Защото наказателната отговорност, съответно наказанието като най-тежка мярка на държавна принуда, не може и не трябва да бъде главно, а последно средство, използвано от държавата в противодействието на престъпността.

С оглед на това провеждането на ефективна наказателна политика, както и преосмислянето ѝ в една или друга посока би било трудно да се случи без достатъчни по обем и обективни криминологични данни за състоянието на престъпността у нас. От една страна, те са необходими за превенция на престъпността, чрез изучаване на причините, която я поражда и предлагане на мерки за тяхното предотвратяване и ограничаване. От друга, научно обосноваването криминологични анализи са в основата на пропорционалната мяра на наказателна репресия при извършено престъпление, която да постигне справедливост за жертвата и извършителя, и да отговори на обществените очаквания за такава справедливост.

У нас подобна структура – за изучаване на престъпленията и разработване на мерки за предотвратяването им, е създадена през 1967 г. като Съвет за криминологически изследвания при Главната прокуратура с междуведомствен характер. След 1996 г. в резултат на структурни промени в прокуратурата, Съветът преминава към Върховната касационна прокуратура. С измененията на Закона за съдебната власт от 2003 г. е създаден нов Съвет за криминологични изследвания към министъра на правосъдието, който преустановява дейността си през 2008 г.

След закриването на Съвета предложения за възстановяване на дейността му периодично се правят от представители на академичната общност – пеналисти и криминолози.

В одобрената с Решение № 318 на Министерския съвет от 2020 г. Концепция за наказателна политика за периода 2020 - 2025 г., като част от организационните действия в подкрепа на наказателната политика са предвидени събирането на статистическа информация, криминологичен анализ и текущо наблюдение, и по-специално анализ на структурата на престъпност, възстановяването на провеждането на периодични криминологични изследвания по единна методика, постоянно наблюдение на действието и прилагането на наказателното законодателство, както и оценката му спрямо резултатите от анализа на престъпността и криминогенните фактори.

Възобновяването на дейността на Съвета за криминологични изследвания ще подпомогне фактическото изпълнение на предвидените в горепосочената концепция цели и е сред основните приоритети на Министерството на правосъдието.

Проектът за създаване на Съвет за криминологични изследвания (Съвета) и за приемане на правилник за неговата дейност дефинира Съвета като експертно консултативно звено за изучаване на проблемите на престъпността, причините, които я обуславят и за разработване на мерки за тяхното предотвратяване и ограничаване. Съветът организира извършването на криминологични изследвания, обсъжда препоръки и становища относно промени в нормативната уредба и дава предложения за такива промени, като подпомага Министерския съвет при провеждането на наказателната политика.

Предлага се Съветът да има следните функции:

1. организира извършването на криминологични изследвания на:
 - а) общата престъпност и видовете престъпност в страната, в региони и населени места;
 - б) процесите на криминализация и виктимизация в обществото, причините за тях и предлага анализи и прогнози с оглед превенцията и контрола;
 - в) личността на правонарушителите, причините за криминализация и предлага мерки за ресоциализация и реинтеграция;
 - г) жертвите на престъпления, причините за тяхното виктимизиране и предлага мерки за превенция и подпомагане;
2. приема методиката на конкретните криминологични изследвания;
3. организира извършването на изследвания на общественото мнение за наказателния закон;
4. обсъжда и приема докладите от всяко изследване и направените с тях предложения;
5. предлага въз основа на резултатите от криминологичните изследвания промени в нормативната уредба, както и анализи и прогнози с оглед превенцията и контрола на престъпността, и различни мерки, свързани с тях;
6. приема годишна работна програма, в която се определят приоритетите и задачите за следващата година, видовете и броят на криминологичните изследвания в съответствие с целите, произтичащи от нормативните актове и стратегическите документи, и актуалните проблеми в областта на наказателната политика;
7. определя членовете на екипите за извършването на конкретните криминологични изследвания и техните ръководители.

Съгласно представения проект, председател на Съвета е министърът на правосъдието, а членове на съвета са:

1. заместник-председателят на Върховния касационен съд и ръководител на Наказателната колегия;

2. директорът на Националната следствена служба и заместник на главния прокурор по разследването;

3. заместник-министър на правосъдието, председателстващ Съвета по изпълнение на наказанията по чл. 32 от Закона за изпълнението на наказанията и задържането под стража;

4. министърът на вътрешните работи или определен от него заместник-министър;

5. председателят на Централната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните;

6. председателят на Българската асоциация по криминология;

7. председателят на Националният статистически институт;

8. представител на Висшия адвокатски съвет;

9. заместник-директор на Института за държавата и правото при Българската академия на науките;

10. заместник-директор на Института по философия и социология при Българската академия на науките.

Председателят на съвета по своя инициатива или по предложение на някой от членовете на съвета може да покани на заседания и представители на други органи и институции, на академичната общност, на други юридически лица, които имат отношение към въпросите, включени за обсъждане в дневния ред на съвета, както и специалисти в областта на наказателното право и наказателния процес, криминологията, криминалистиката, психиатрията, психологията, социалната педагогика, социологията и статистиката, без право на глас.

Отделна глава от приложения правилник е посветена на формирането на изследователските екипи, които ще извършват конкретните криминологични изследвания.

За членове на изследователските екипи се избират лица с висше образование с придобита образователно-квалификационна степен „магистър“ и с не по-малко от 7 години професионален опит в областта на наказателното право и наказателния процес, криминологията, криминалистиката, психологията, психиатрията, социалната педагогика, социологията, статистиката и математиката.

Изследванията се извършват под научното ръководство на ръководителя на екипа, който е хабилитирано лице.

За всяко изследване се изготвя изследователска програма с приложен към нея методически инструментариум.

Всяко изследване завършва с научен доклад и предложения до съответните държавни органи.

Причините, които налагат приемането на проекта на акт, са липсата на достатъчно по обем обективни данни за състоянието на престъпността и техният анализ.

Резултатите, които се очаква да се постигнат с въвеждане на предвидените нормативни промени, са свързани с осигуряване на възможността за анализ и изследване

на престъпността от експертен орган, което ще способства за превенцията и контрола над нея.

С предложения проект се извършват промени в Устройствения правилник на Министерството на правосъдието и Постановление № 155 на Министерския съвет от 2015 г. за определяне на второстепенните разпоредители по бюджета на Министерството на правосъдието, с които се обезпечават новите функции на дирекция „Съвет по законодателство“, а именно- подпомага експертно дейността на изследователските екипи към Съвета за криминологични изследвания, включително осигурява на членовете на съответния изследователски екип достъп до информацията от Единната информационна система за противодействие на престъпността, необходима за целите на конкретното изследване. Уреждат се нормативно и допълнителните функции на дирекция „Стратегическо развитие и програми“, която подпомага експертно и организационно-технически дейността на съвети, които се председателстват от министъра на правосъдието като изпълнява функциите на секретариат.

Проектът на Постановление не съдържа разпоредби, транспониращи актове на Европейския съюз, поради което не е приложена таблица за съответствие с правото на Европейския съюз.

Проектът на Постановление не съдържа разпоредби, свързани с въвеждането на регулаторни режими.

За изпълнението на предвидените промени са необходими допълнителни разходи/трансфери/други плащания.

На основание чл. 26, ал. 4, изр. второ от Закона за нормативните актове срокът за провеждане на обществени консултации е 14 дни. По-краткият срок е обусловен от належащото конституиране на Съвет за криминологични изследвания възможно най-скоро поради необходимостта от своевременна реакция на повишените изисквания към ефективността в наказателноправната сфера и подпомагане на фактическо изпълнение на предвидените в Концепция за наказателна политика за периода 2020 - 2025 г. цели.

Предложеният проект на нормативен акт оказва въздействие върху държавния бюджет.